



Dialkové ovládače do automobilu s predvolbou staníc. Makety. Sadra, plexisklo, plech, 1973, 1974.



Rozhlasový prijímač 441A-4 Eminent, 1978.



Gramorádio 1035A Idyla, 1978.



Gramorádio 1032A Synkopa, 1978.



Tuner T9051, spolupráca s firmou Unitra, 1985.



Rozhlasový prijímač 635A Soprán, 1978.



Tuner T3608A. Prototyp, 1991.



Tuner T 832 A, spolupráca s VRÚSE, 1988.



Osobný mikro počítač PMD 85-1A, 1985.



Osobný mikro počítač PMD 85-2A, 1987.



Rádio-budík Sono 450 A. Maketa. Plast, 1989.



Vrecková kalkulačka Matik a Electronic. Maketa. Sadra. 1981.



Rozhlasový prijímač 2832-3AB Domino 2, 1982.



Minisystém 710A, 1983.

PAVOL THURZO

15. február – 21. apríl 2024

Galéria dizajnu Satelit
Hurbanove kasárne
Kollárovo nám.10, Bratislava

Kurátori
Zdeno Kolesár
a Maroš Schmidt

DIZAJNÉR TESLY

GALÉRIA
DIZAJNU
SATELIT



Kazetový rádiomagnetofón Unisono 2833 AB, 1979.



Rozhlasový prijímač 2715 B Puk, 1978.



Pri pohľade na životopis Pavla Thurza sa jeho cesta k výtvarným disciplinám javí ako logická. Narodil sa v roku 1953 v Bratislave. Otec geodet sa celý život popri zamestnaní venoval maľovaniu, matka pochádzala z rodiny modranských keramikárov. Brat Peter patríl k okruhu konceptualistov a v období normalizácie sa zúčastnil na legendárnych „bytových výstavách“, druhý brat Alex študoval dejiny umenia.

Rozhlasový prijímač 2715 B Puk, 1978.

Spočiatku sa zdalo, že profesionálny život spojí Pavol Thurzo s hudbou, keďže od roku 1968 krátko študoval na konzervatóriu so zameraním na hoboj a popri tom aj klavír a gitaru. V roku 1969 sa však stal študentom odboru Tvarovania strojov a nástrojov Strednej umelecko-priemyselnej školy v Kremnici. V dochovaných Thurzových prácach z tých čias možno rozpoznať kresliarsku a modelársku zdatnosť. Najčastejšie išlo o autá. Maturitnú prácu z roku 1973 predstavoval sadrový model zhutňovača (pneumatického finišéra) pre firmu Martimex. Už v treťom ročníku však Pavol Thurzo navrhol vežu pozostávajúcu z rádia, zosilňovača a gramofónu, ktorá anticipovala jeho neskoršie nasmerovanie na dizajn elektroniky. S tou, a priamo s firmou Tesla, bolo potom spojené postgraduálne štúdium Designu výrobných systémov na Vysokej škole technickej v Košiciach, čiastočne realizované na Fakulte architektúry Technickej univerzity v Brne. Záverečná práca sa zamerala na využitie dizajnu pre zjednotenie podnikového štýlu závodov Tesla a súvisela s vtedy prebiehajúcou prípravou projektu miniveže, ktorej sa ešte budeme venovať.

Vráťme sa však do roku 1973, v ktorom po ukončení stredoškolských štúdií Pavol Thurzo nastúpil do národného (neskôr koncernového) podniku Tesla Bratislava, kde pôsobil až do jeho zániku v roku 1991. K jeho prvým realizáciami patríl diaľkovo ovládač do automobilu s predvolbou staníc (1973).

Umožňoval ovládanie autorádia zo zadných sedadiel. Určený bol predovšetkým pre komunistické „nomenklatúrne kádre“ využíajúce luxusné Tatry 603 a 613.

Výraznú inováciu priniesol dizajn rádiomagnetofónu 237 Orava (1974) dynamicky ozvláštnený diagonálnym natočením ovládacieho panelu. Kultivovaným kontrastom priamok a kriviek a červenou farbou tak trochu pripomína slávny písací stroj Olivetti Valentine Ettoreho Sottsassa a Perryho Kinga zo zlatej éry talianskeho elegantného modernizmu. Výrobnej realizácie sa však nedočkal, podobne ako špičkový stolný kvadrofónny prijímač Quadro 75 HiFi (1975), ktorý získal ocenenia na domáce aj medzinárodnej scéne.

Do výroby sa dostal prenosný prijímač 2827B-7 Kvintet (1976) a elektronická kalkulačka OKU 104 (1977). V prvom prípade išlo o nový dizajn mriežky a úpravu ovládačov staršieho rádia navrhnutého Jánom Vikrutom, v druhom o tretinové zmenšenie rozmerov kalkulačky pri zachovaní jej technických parametrov.

V roku 1975 Pavla Thurza poverili vedením výtvarného (v dnešnej terminológii dizajnérskeho) oddelenia Tesly Bratislava. O dva roky neskôr sa jeho sídlom stala nová budova pre vývojové pracoviská na Hattalovej ulici v Bratislave. Tesla úspešne expandovala a koncernové riaditeľstvo so závädom zaberalo čoraz väčšiu plochu v areáli medzi Kukučínovou, Pluhovou a Varšavskou ulicou. Produkcia popri rozhlasových prijímačoch postupne zahŕňala aj ďalšie prístroje. Okrem spomínanej malej výpočtovej techniky išlo aj o kombinácie rádii a kazetových magnetofónov, ktoré inak patrili do gescie závodu Tesly v Pľelouči. V roku 1978 takto vzniklo autorádio a kazetový prehrávačom s dvoma reproduktormi 1900B v plastových skrinkách. Jednoduchú



Rozhlasový prijímač Tesla 2823 AB Domino 2 , 1980.



Rádiomagnetofón 237 Orava, maketa, sadra, plexisklo, 1974.



formu čelného panelu prístroja Pavol Thurzo ozvláštnil symetricky umiestnenými pogumovanými perforovanými ovládačmi v tvare zrezaného kužela. O rok mladší je dizajn prenosného kazetového rádiomagnetofónu nižšej triedy Unisono 2833 AB v okrovošedej plastovej skrinke, ktorý mal vylepšeného nasledovníka v podobe prístroja Unisono 2 2833 AB-1 vyrábaného od roku 1985.

Produkty sa v bratislavskej Tesle obmieňali v 3–4 ročných cykloch, a tak stolové prijímače nižšej triedy Euridíka I a II s dizajnom Jána Vikruta nahradil v roku 1978 model 441A–4 Eminent. Spreádzala ho technická inovácia: okrem východnej normy pásma veľmi krátkych vln (VKV OIRT) získal aj normu západnú (CCIR). Pavol Thurzo ponechal prístroju tvar „slíža“ so zaoblenými hranami, predný panel však inovoval odlišnou mriežkou reproduktoru, zapustením posuvného ovládača hlasitosti a nahradením valcových gombíkov tlačidlóvmi. Tie sa potom uplatnili aj na stereofónnom prijímači vyššej triedy 635A Soprán (1978) a jeho variantoch: gramorádiu 1032A Synkopa (1978), 1034A Rapsódia (1981) a po pridaní kazetového magnetofónu v trojkombinácii 1033A Multitón. Unifikované súčiastky šetrili financie, ale vytvárali aj charakteristický firemný štýl, o ktorý sa Pavol Thurzo usiloval vo viacerých rovinách.

Celkom atypický dizajn malo rádio 2715B Puk vytvorené k Majstrovstvám sveta v ľadovom hokeji v roku 1978. Vyrábalo sa v niekoľkých farbách a skutočne v tvare hokejového kotúča. So zmenenými nápismi a logom poslúžilo ako reklamný predmet aj pre samotnú Teslu.

Po návrate z vojenskej služby v roku 1981 pracoval Pavol Thurzo na HiFi 710A Minisystéme, ktorý bol v rámci Tesly jediným produktom tohto druhu a zároveň ďalším pokusom o formovanie jednotného dizajnérskeho firemného jazyka. Konceptčne ho zdôvodňoval v záverečnej práci vyššie spomínaného postgraduálneho štúdia. „Strieborné krabičky“ zostavy z pieskovaného hliníka v jednotnom modulovom rastrí so šírkou 240 milimetrov bolo možné zostaviť viacerými spôsobmi. Buď ako vertikálnu „vežu“ pozostávajúcu z tuneru T710A, zosilňovača Z710A a kazetového magnetofónu M710A, alebo do horizontálneho tvaru z dvoch alebo troch z uvedených prístrojov a dizajnovo korešpondujúceho gramofónu G710A dvojnásobnej šírky so šasi HC43 z Tesly Litovel. Zostavu dopĺňali rozmerovo kompatibilné reproduktory 1PF 067 76. Kvalitu nadčasovo

Najvyššiu kategóriu HiFi prístrojov na konci sedemdesiatych rokov reprezentoval stolový stereofónny prijímač 816 A (1979). S drevenou skrinkou kontrastuje čelný panel plný tlačidiel a posuvných ovládačov, techno-mystiku podčiarkujú zelenými žiarovkami podsvietené tlačidlá predvolieb staníc, ktoré evokujú „magické oká“ starých elektrónkových prístrojov.

Opačný pól lacných rádii predstavuje 2823AB Domino, ktoré sa zaradilo k najúspešnejším produktom Tesly Bratislava.



Rozhlasový prijímač 447A Progresson, 1989.



Rozhlasový prijímač. Transot. Maketa. Sadra, plexisklo, novodur, 1974.



pôsobiaceho dizajnu podčiarkujú precízne spracované ovládacie prvky. Minisystém sa vyrábá v rokoch 1983–1986.

V sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch sa stal v spotrebnej elektronike populárnym „military look“ inšpirovaný vojenskými vysielačkami a ďalšími prístrojmi. Charakterizovala ho robustná stavba jednoduchého hranatého tvaru z plastov pripomínajúcich kov, „maskovacia“ farebnosť sivej, čiernej, ale niekedy aj vojenskej khaki a ovládacie prvky pripomínajúce armádnú techniku. V jednoduchej, ale pritom presvedčivej podobe vytvoril Pavol Thurzo „military look“ v prenosnom rádiu 2835B Avanti (1985) a vylepšenom 2835AB Avanti 2 (1989). Techno-mágiu dotvárala červená dióda umiestnená v lôžku v rucičke optického indikátora ladenia staníc. Nešlo však o lacnú pascu na kupujúceho. Rádio malo slušné technické parametre, včítane veľmi krátkych vln východnej aj západnej normy.

V osemdesiatych rokoch pokračovala Tesla Bratislava vo výrobe malej výpočtovej techniky. Vylepšené úžitkové parametre a inovovaný dizajn priniesol typ T801 (1983). Od roku 1985 pribudli v portfóliu bratislavského závodu 8-bitové osobné mikropočítače PMD 85-1 vyvinuté v Tesle Piešťany. Išlo o jednoduchý prístroj určený pre školy, v ktorom sa ako monitor používal televízny prijímač. Pavol Thurzo scelil pôvodný dizajn kompaktnou formou s novou klávesnicou. Neskôr prešiel inováciou ako PMD 85-2 a PMD 85-3.

Proces navrhovania v bratislavskej Tesle začínal definovaním technických a užitkových parametrov nového prístroja. Už v úvode riešenia projektu sa do jeho prípravy štúdiami zapájali dizajn, čo predstavovalo progresívnejšiu metódu než postup u mnohých československých výrobcov, kde dizajn znamenal len záverečnú „kozmetickú“ úpravu



Elektronická kalkulačka OKU 104. Maketa. Plasty, 1974.



Rozhlasový prijímač Domino 2832 AB. Maketa. Drevo, 1975.



Strieborné prístroje zaujímavým spôsobom spájajú „military look“ a minimalistický „silver box“ dizajn s kontrastne vyčnievajúcimi formami reproduktorov a optických indikátorov. Korešponujú s vtedy aktuálnym prúdom postmodernizmu.

Rad návrhov Pavla Thurza pre Teslu Bratislava a zároveň celú jej produkciu uzatvára stolový rozhlasový prijímač 447A Progresson (1989) vyrábaný v Bratislave do roku 1991 a po zániku Tesly ešte v Dunajskej Strede vo firme pomenovanej práve podľa tohto rádia.

Rad návrhov Pavla Thurza pre Teslu Bratislava a zároveň celú jej produkciu uzatvára stolový rozhlasový prijímač 447A Progresson (1989) vyrábaný v Bratislave do roku 1991 a po zániku Tesly ešte v Dunajskej Strede vo firme pomenovanej práve podľa tohto rádia.

V rámci sledovania dizajnérskej kariéry Pavla Thurza spomeňme aj projekty realizované mimo koncernu Tesla. V spolupráci s Milanom Birošom navrhol striekací automat pre Výskumný ústav inžinierskych stavieb v Bratislave (1986) ocenený Krištáľovým ihlanom Inštitútu priemyselného dizajnu. Séria tašiek ABC vytvorená v spolupráci s Dušanom Voštenákom pre Obnovu Žilina (1977) zasa získala cenu Najlepší výrobok miestneho hospodárstva na Predajnom veľtrhu v Brne. Dizajn Pavla Thurza mohli návštevníci vidieť na množstve národných aj medzinárodných podujatí, kde okrem spomínaných získali viaceré ďalšie ocenenia.

A napokon dôvetok k životným osudom Pavla Thurza po uzavretí vyše polstoročnej histórie výroby spotrebnej elektroniky v Bratislave. Po roku 1992 sa venoval výskumným projektom pre Slovenskú výtvarnú úniu a grafickému dizajnu. V súčasnosti žije striedavo v Bratislave a v Malackách, kde sa venuje dizajnu svojej chalupy.

S podporou: Ministerstvo kultúry SR **Generálny reklamný partner SCD:** J&T Banka **Hlavný mediálny partner SCD:** Designum **Hlavný partner SCD:** Antalis **Mediálny partner SCD:** Citylife

Organizátori: Galéria dizajnu Satelit Slovenské múzeum dizajnu Slovenské centrum dizajnu

SLOVENSKÉ O N T R U M D I Z A J N U

G A L E R I A D I Z A J N U S A T E L I T

MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

J&T BANKA

designum

antalis TM Just ask Antalis

CITYLIFE.SK

Kurátori výstavy: Zdeno Kolesár, Maroš Schmidt **Grafický dizajn výstavy:** Matúš Lelovský **Dizajn výstavy:** Filip Horník a Ján Jánoš **Fotografie:** archív SCD a Pavla Thurza **Produkcia výstavy a kontakt pre médiá:** Gabriela Rybáriková

^[1] V rámci sledovania dizajnérskej kariéry Pavla Thurza spomeňme aj projekty realizované mimo koncernu Tesla